

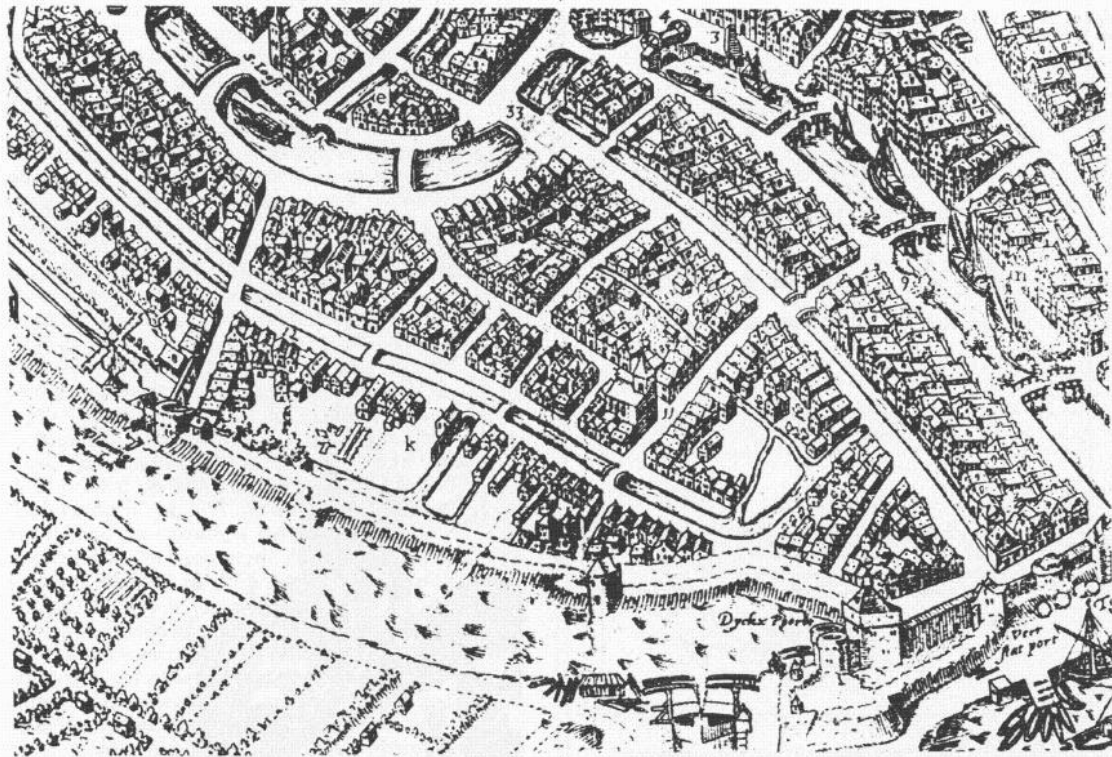
Wouter Jacobsz, prior van het klooster

Een klein plein, liggend tussen de Raam en de Vest, zal genoemd worden naar Wouter Jacobsz. Bij het lezen hiervan zal menigeen zich verbaasd afvragen wie dat wel mag zijn. Het antwoord kan kort blijven: Wouter Jacobsz was eens de prior van het Regulierenconvent aan de Kaam, een klein klooster dat stond op de plaats die in onze eeuw in de volksmond nog met de naam Het Klooster werd aangeduid.

Het was de enige plaats met die naam in Gouda. Aan de Nieuwehaven was tot voor kort een, reeds sinds 1928 onbewoond slop, dat nog op 17 april 1950 officieel zo werd benoemd door de gemeenteraad, eveneens ter herinnering aan een middeleeuws klooster.

Als Wouter Jacobsz tot het eind van zijn leven prior van het klooster aan de Raam was gebleven, zou zijn naam al eeuwen lang vergeten zijn. Een ander lot was hem beschoren. Hij heeft zich in de vaderlandse en de Goudse geschiedenis een blijvende plaats verworven, door in de jaren 1572-1579 een dagboek bij te houden dat zo belangrijk is, dat het bijna vier eeuwen later, in 1959 in twee delen in druk werd uitgegeven. Dr. I.H. van Eeghen verzorgde de transcriptie ervan. Het dagboek verscheen in de serie *-Werken uitgegeven door het Historisch Genootschap te Utrecht*, (4de serie, nrs. 5 en 6, J. B. Wolters, Groningen).

Wouter Jacobsz werd waarschijnlijk in 1521 of 1522 te Gouda geboren. Bij zijn overlijden werd hij in het dodenboek (necrologium) van zijn orde ingeschreven met zijn gelatiniseerde naam: Gualtherus Jacobii Masius. In die tijd was er inderdaad in Gouda een familie Maas. Aan de hand van bewaard gebleven rentebrieven mag worden aangenomen dat Wouter Jacobsz aan deze familie verwant was.

Plattegrond uit atlas Van Hogenberg (1585).

Wouter Jacobsz voelde zich blijkbaar aange- trokken tot een religieus leven, want hij liet zich opnemen in het kleine klooster Emaus in het land van Stein, onder Haastrecht. De monniken daar leefden naar de regels van St. Augustinus. Het klooster was aangesloten bij het zgn. Generaal- Kapittel van Syon.

Het klooster Emaus heeft vooral bekendheid gekregen doordat Erasmus hier vijf jaren verbleef, vanaf 1487. In 1488 legde hij hier de kloostergelofte af.

In dit uit 1419 daterende klooster woedde in 1549 een felle brand, die een groot deel van de klooster- gebouwen verwoestte. Deze werden niet herbouwd. Ongeveer op de plaats waar het klooster stond, vindt men nu een kapitale boerderij, die heel toepasselijk de naam "Het Klooster" draagt.

Mede om veiligheids-redenen vertrokken de monniken in 1551 naar Gouda.

Wouter Jacobsz was in 1550, dus op zeer jeugdige leeftijd, als opvolger van Henricus Henrici, prior geworden van de kloostergemeenschap. Met zijn monniken nam hij intrek in het door de Birgittenessen verlaten klooster aan de Raam. Hier nam hij het herstel van gebouwen en kloosterkapel ter hand. De kapel werd voorzien van fraaie gebrandschilderde glazen, nu nog te zien in de Van der Vormkapel van de St.-Janskerk.

In 1572, het jaar van de Reformatie, werden alle Goudse kloosters gesloten, ook dat aan de Raam en zochten de meeste religieuzen een goed heenkomen. Wouter Jacobsz vluchtte naar Amsterdam, waar hem op 9 juli 1572 door zijn medebroeder Willibrord Gelisz onderdak werd verleend in het St.-Agnietenconvent.

In dit klooster begon hij aan zijn tenslotte 400 folio's tellende dagboek. Belangstellend in alles wat er in de wereld plaatsvond, luisterde hij gretig naar verhalen welke reizigers die het klooster bezochten, te vertellen hadden. Wouter bleef vurig rooms-katholiek en de Koning van Spanje zeer toegedaan. Hij was oprecht bedroefd over de gang van zaken in de wereld, maar wist daarvan op intelligente wijze verslag uit te brengen in zijn dagboek. Het gematigd oordeel dat spreekt uit het dagboek, maakt dit juist zo geloofwaardig; hij verfraait of verzwijgt geen feiten.

Fragment plattegrond Gouda - Steyn - Haastrecht.

Een jaar na zijn vertrek uit Gouda, op 10 juli 1573, werd hij pater (geestelijk verzorger) van de Nieuwe Nonnen in het convent "Ter Lely".

De Amsterdamse regering bleef nog enkele jaren trouw aan de Spaanse koning Filips II. Het was een bewogen tijd waarin hij leefde en waarin belang- rijke gebeurtenissen elkaar snel opvolgden: in 1572 de inneming van Den Briel, in 1573 het beleg en de val van Haarlem, in 1574 de slag op de Mookerheide en het beleg en ontzet van Leiden.

Don Juan van Oostenrijk, Requesens en de van Parma volgden elkaar op als stadhouder van de Koning van Spanje. In 1577 vertrokken de Spaanse troepen voorgoed uit de noordelijke gewesten.

Toen op 26 mei 1578 ook de Spaansgezinde regering van Amsterdam het veld moest ruimen, vluchtte Wouter Jacobsz opnieuw. Via Leiden ging hij naar het stadje Montfoort, waar burggraaf Johan het rooms-katholieke geloof trouw was gebleven en dit in het openbaar mocht worden beleden.

Hier huurde Marritgen Gerritsdr, afkomstig uit het Goudse Agnietenconvent een huis, waar Wouter Jacobsz op 6 januari 1578 met haar zijn intrek nam. Hij vervolgde hier zijn dagboek, dat echter op 19 juli 1579 plotseling eindigt, midden in een zin. Om welke reden is niet duidelijk.

In 1587 vinden we Wouter weer terug in Gouda, waar hij als voormalig Regulier een alimentatie ontvangt. In zijn dagboek staat op 23 juli 1573 te lezen, dat hij uit Gouda berichten heeft vernomen, dat de pater van de Clarissen op Pinksteravond gevangen was genomen omdat hij betrapt was bij het afhoren van de biecht... "ende dat mede die glazen van ons convent al uytgesmeten waeren met verder bederfnisse (vernietiging) van al wat daer mocht wesen, principael die kerck angaende".

Dat de verhalen wel eens overdreven werden, blijkt uit dit laatste: de zeven gebrandschilderde glazen uit de Regulierenkapel waren in 1581 op verzoek van de Goudse burgemeesters, ondergebracht in het koor van de St.-Janskerk. Als Wouter de St.-Janskerk heeft bezocht, wat ongetwijfeld meermalen is gebeurd, zal hij wel heel verbaasd en verheugd zijn geweest "zijn" glazen daar ongeschonden aan te treffen. Op 5 maart 1595 werd hij als pater Wouter Jacobsz in de St.-Janskerk begraven.

HENNY VAN DOLDER

¹⁾ De beeltenis van Erasmus was lange tijd aan een der kloostermuren te zien; bij de opheffing van het convent werd het door de laatste broeder aan de Goudse Librije geschenken.

²⁾ In dit klooster, Maria Ster, verbleven de Birgittinessen van 1477 tot 1543.

Het originele manuscript van het Dagboek van Wouter Jacobsz bevindt zich, na vele omzwervingen, sinds 1927 in de Universiteitsbibliotheek van Nijmegen. Het is eigendom van de St.-Radboudvereniging aldaar.